

BIBLIOTEKA PRAWA HANDLOWEGO

redakcja naukowa
Andrzej Kidyba

SPÓŁKA
AKCYJNA

Marek Michalski

3. wydanie

LEX

a Wolters Kluwer business

BIBLIOTEKA PRAWA HANDLOWEGO

redakcja naukowa
Andrzej Kidyba

SPÓŁKA
AKCYJNA

Marek Michalski

3. wydanie

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny na 30 września 2013 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Łamanie

Andrzej Gudowski

Projekt graficzny okładki i stron tytułowych

Maciej Sadowski

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-4340-4

3. wydanie

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

*Mojemu Mistrzowi i Nauczycielowi
Panu prof. zw. dr. hab. Wojciechowi Pyziółowi*

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW.	17
WSTĘP	21
CZĘŚĆ 1	
Konstrukcja jurydyczna spółki akcyjnej	
Rozdział 1. Istota spółki akcyjnej.	25
§ 1. Pojęcie spółki akcyjnej.	25
1. Właściwości spółki akcyjnej	25
2. Korporacyjny charakter spółki akcyjnej.	30
A. Teorie wyjaśniające charakter prawny spółki akcyjnej	30
B. Konstrukcja spółki akcyjnej	32
3. Zastosowanie spółki akcyjnej	40
§ 2. Geneza spółki akcyjnej i rozwój regulacji prawnych	43
§ 3. Spółka akcyjna w ogólnej systematyce typów normatywnych spółek handlowych	54
1. Stosunek prawny spółki akcyjnej	54
2. Elementy kapitałowe a elementy osobowe w konstrukcji spółki akcyjnej	57
3. Podstawowe różnice między spółką akcyjną a spółką z ograniczoną odpowiedzialnością.	59
4. Spółka akcyjna a spółka europejska	62
§ 4. Formy ustrojowe spółki akcyjnej	66
1. Rodzaje form ustrojowych spółki akcyjnej	66
2. Spółka akcyjna w organizacji	69

A. Podmiotowość spółki akcyjnej w organizacji	75
B. Organy spółki akcyjnej w organizacji i jej reprezentacja	78
C. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki akcyjnej w organizacji.	82
3. Spółka akcyjna właściwa.	84
4. Spółka akcyjna w likwidacji	88
5. Likwidacja a upadłość spółki akcyjnej.	92
§ 5. Postacie spółki akcyjnej.	95
1. Zagadnienia ogólne.	95
2. Spółki modelowe.	95
3. Spółki specjalistyczne	97
A. Ogólna charakterystyka spółek specjalistycznych.	97
B. Spółki specjalistyczne jako jednostki zainteresowania publicznego	104
4. Atypowe spółki akcyjne.	105
A. Spółka akcyjna jednoosobowa.	106
B. Spółka bezosobowa.	116
§ 6. Spółka akcyjna w strukturze grup kapitałowych	119
1. Zagadnienia ogólne.	119
2. Ustawowe kryteria powiązań występujących w odniesieniu do spółki akcyjnej w ramach grup spółek	123
3. Struktury organizacyjne w ramach grup spółek.	128
4. Modele relacji między spółką zależną a spółką dominującą.	133
5. Prawne następstwa dominacji wobec spółki akcyjnej	136
6. Spółka akcyjna jako spółka powiązana	143
Rozdział 2. Charakter prawny akcji	145
§ 1. Pojęcie akcji.	145
1. Zagadnienia ogólne.	145
A. Doktrynalne rozumienie akcji	145
B. Gospodarcze funkcje akcji	149
C. Zdolność emisyjna w zakresie akcji	151
2. Charakterystyka akcji.	153

A. Akcja jako ułamek kapitału zakładowego	153
B. Akcja jako ogół praw przysługujących akcjonariuszowi w spółce	155
C. Problematyka rozszczepiania uprawnień ucieleśnionych w akcji	157
D. Akcja jako typ normatywny papieru wartościowego (instrument finansowy)	162
§ 2. Podstawy klasyfikacji akcji	168
1. Uwagi ogólne	168
2. Poszczególne kryteria podziałów akcji	169
A. Akcje imienne oraz akcje na okaziciela	169
B. Akcje zwykłe oraz akcje uprzywilejowane	173
C. Akcje gotówkowe oraz akcje aportowe	175
D. Akcje głosowe oraz akcje nieme	177
E. Akcje w formie dokumentu oraz akcje zdematerializowane	181

CZĘŚĆ 2

Utworzenie spółki akcyjnej

Rozdział 1. Czynności zmierzające do utworzenia

spółki akcyjnej	195
§ 1. Czynności kreacyjne	195
1. Tryb zawiązania spółki akcyjnej	195
2. Zawarcie umowy założycielskiej	202
3. Statut spółki akcyjnej	206
4. Objęcie akcji	214
5. Powołanie pierwszych organów spółki akcyjnej	218
§ 2. Pokrycie kapitału zakładowego spółki akcyjnej	221
1. Wniesienie wkładu na kapitał zakładowy	221
2. Wkład pieniężny a wkład niepieniężny	224
3. Reżim wnoszenia wkładów na poczet kapitału zakładowego spółki akcyjnej	230
A. Reżim wnoszenia wkładów pieniężnych	230
B. Reżim wnoszenia wkładów niepieniężnych	233
4. Odpowiedzialność akcjonariusza za wadliwy wkład niepieniężny	243

Rozdział 2. Osobowość prawna spółki akcyjnej	246
§ 1. Czynności konstytutywne	246
§ 2. Postępowanie rejestrowe	248
§ 3. Powstanie spółki akcyjnej w następstwie procesów transformacyjnych spółek handlowych	254
§ 4. Specyfika tworzenia specjalistycznych spółek akcyjnych	256
1. Zagadnienia ogólne	256
2. Specyfika tworzenia spółek akcyjnych uwarunkowanego zezwoleniem właściwej władzy	257
3. Specyfika tworzenia pozostałych akcyjnych spółek specjalistycznych	264

CZĘŚĆ 3

Kapitał zakładowy spółki akcyjnej oraz operacje na nim przeprowadzane

Rozdział 1. Pojęcie i funkcje kapitału zakładowego	269
§ 1. Rachunkowe i kodeksowe ujęcie kapitału zakładowego	269
§ 2. Funkcje kapitału zakładowego	276
§ 3. Reżim kodeksowy odnoszący się do kapitału zakładowego	282
Rozdział 2. Operacje podwyższania kapitału zakładowego	292
§ 1. Zwyczajne podwyższenie kapitału zakładowego	292
1. Uwagi ogólne	292
2. Podwyższenie kapitału zakładowego w trybie subskrypcji prywatnej	298
3. Podwyższenie kapitału zakładowego w trybie subskrypcji zamkniętej	305
4. Podwyższenie kapitału zakładowego w trybie subskrypcji otwartej	314
5. Dodatkowe obowiązki obciążające spółki publiczne w związku z podwyższeniem zwykłym kapitału zakładowego	322
§ 2. Podwyższenie kapitału zakładowego ze środków spółki	324
§ 3. Szczególne tryby podwyższenia kapitału zakładowego	330
1. Podwyższenie kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego	330

A. Procedura ogólna	330
B. Realizacja podwyższenia kapitału w ramach kapitału docelowego przy wykorzystaniu warrantów subskrypcyjnych	336
2. Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego	339
A. Procedura ogólna	339
B. Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego w związku z emisją obligacji.	341
C. Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego w związku z uprawnieniem do konwersji długu na kapitał zakładowy	349
D. Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego w związku z emisją warrantów subskrypcyjnych	351
§ 4. Ekstraordynaryjny tryb podwyższenia kapitału zakładowego	353
Rozdział 3. Obniżenie kapitału zakładowego	357
§ 1. Ogólne założenia procedury obniżenia kapitału zakładowego	357
§ 2. Sposoby przeprowadzenia operacji obniżenia kapitału zakładowego	365
1. Obniżenie kapitału zakładowego przez zmniejszenie wartości nominalnej akcji.	365
2. Obniżenie kapitału zakładowego przez scalenie akcji	366
3. Obniżenie kapitału zakładowego przez umorzenie akcji	367
CZĘŚĆ 4	
Obrót akcjami i zasady rozporządzania nimi	
Rozdział 1. Obrót pierwotny akcjami	377
§ 1. Pojęcie i zakres pierwotnego obrotu akcjami	377
1. Zagadnienia ogólne.	377
2. Funkcje oraz ramy prawne pierwotnego obrotu akcjami	382
§ 2. Pierwotny obrót akcjami w ramach oferty publicznej	391
1. Tryb przeprowadzania oferty publicznej	391
2. Funkcje i rodzaje subemisji akcji.	408

Rozdział 2. Wtórny obrót akcjami	416
§ 1. Pojęcie i zakres wtórnego obrotu akcjami	416
§ 2. Reżim prawny wtórnego obrotu akcjami	420
1. Reżim właściwy dla obrotu tradycyjnego	420
2. Reżim prawny właściwy dla obrotu akcjami zdematerializowanymi	433
3. Finansowanie przez spółkę nabycia (objęcia) wyemitowanych przez nią akcji.	447
§ 3. Szczególne przypadki nabywania akcji.	454
1. Nabywanie akcji w związku z ustanowionymi zabezpieczeniami	454
2. Nabywanie akcji własnych przez spółkę	456
3. Nabywanie akcji spółki publicznej	459
Rozdział 3. Inne formy rozporządzania akcjami.	468
§ 1. Uwagi ogólne.	468
§ 2. Zastaw na akcjach.	470
1. Tryb ustanowienia zastawu na akcjach	470
A. Zastaw na akcjach występujących w formie dokumentów	472
B. Zastaw na akcjach zdematerializowanych	475
2. Tryb zaspokojenia się zastawnika z zastawu na akcjach.	478
3. Ograniczenia w ustanawianiu zastawu na akcjach . . .	479
4. Status prawny zastawnika.	481
§ 3. Użytkowanie akcji.	485
CZĘŚĆ 5	
Ustrój korporacyjno-organizacyjny spółki akcyjnej	
Rozdział 1. Status prawny akcjonariusza w spółce akcyjnej	491
§ 1. Akcja jako tytuł uczestnictwa w spółce akcyjnej	491
1. Pojęcie uczestnictwa w spółce akcyjnej	491
2. Specyfika udziału kapitałowego w spółce akcyjnej . . .	496
A. Funkcje udziału kapitałowego.	496
B. Udział kapitałowy a obowiązki akcjonariuszy.	498
3. Ograniczenia uczestnictwa w spółce akcyjnej	501

§ 2. Uwagi ogólne na temat praw służących akcjonariuszom	508
1. Ogólna charakterystyka prawa akcyjnego	508
2. Systematyka uprawnień akcyjnych	512
§ 3. Postacie poszczególnych uprawnień majątkowych reprezentowanych przez akcje	516
1. Uwagi ogólne	516
2. Prawo do udziału w zysku rocznym spółki	518
A. Konstrukcja uprawnienia	518
B. Zasady legitymacji przy realizacji uprawnienia do dywidendy	528
C. Zakres udziału w dywidendzie poszczególnych akcjonariuszy	531
3. Prawo poboru akcji nowej emisji.	535
4. Prawo udziału w masie likwidacyjnej spółki	542
§ 4. Postacie poszczególnych uprawnień korporacyjnych reprezentowanych przez akcje	546
1. Uwagi ogólne	546
2. Prawo do udziału w walnym zgromadzeniu	547
3. Prawo głosu.	561
4. Prawo do informacji o spółce	570
§ 5. Uprawnienia statutowo kwalifikowane	577
1. Postacie uprawnień osobistych	577
2. Uprzywilejowane członkostwo	579
Rozdział 2. Stosunki wewnętrzne w spółce akcyjnej.	585
§ 1. Zagadnienia ogólne	585
1. Ogólna charakterystyka stosunków wewnętrznych w spółce akcyjnej	585
2. Zasada jednakowego traktowania akcjonariuszy.	589
§ 2. Korporacyjne środki ochrony praw akcyjnych (pozycji prawnej akcjonariuszy).	593
1. Prawo żądania przeprowadzenia badania wyceny wkładów niepieniężnych wyłączonych spod obowiązku takiego badania	595
2. Prawo żądania wyboru rady nadzorczej w głosowaniu grupami	597

3. Prawo żądania zwołania walnego zgromadzenia i umieszczenia w jego porządku obrad określonych spraw	598
4. Prawo żądania umieszczenia w porządku obrad najbliższego walnego zgromadzenia określonych spraw	600
5. Prawo żądania sprawdzenia listy obecności na walnym zgromadzeniu przez komisję wybraną w tym celu.	605
6. Prawo żądania wyboru tzw. rewidenta do spraw szczególnych w spółkach publicznych.	606
7. Prawo zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia	609
§ 3. Środki majoryzacji spółki akcyjnej.	612
1. Zagadnienia ogólne.	612
2. Przymusowy wykup akcji	613
3. Przymusowy odkup akcji.	625
§ 4. Środki ochrony sądowej.	629
1. Uwagi ogólne	629
2. Powództwo skierowane przeciwko uchwałom podjętym przez walne zgromadzenie.	630
A. Powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia	630
B. Powództwo o unieważnienie uchwały walnego zgromadzenia	633
C. Przesłanki podmiotowe wnoszenia powództw przeciwko uchwałom walnego zgromadzenia	636
D. Ograniczenia we wnoszeniu powództw przeciwko uchwałom walnego zgromadzenia	639
E. Skutki wyroku uchylającego bądź stwierdzającego nieważność uchwały walnego zgromadzenia.	640
3. Powództwo na rzecz spółki	641
Rozdział 3. Organy spółki akcyjnej.	643
§ 1. Zarząd	643
1. Pozycja prawna zarządu spółki akcyjnej	643
A. Kompetencje zarządzająco-wykonawcze	643
B. Zasady funkcjonowania zarządu spółki akcyjnej	648

2. Skład zarządu spółki akcyjnej	653
A. Organizacja zarządu	653
B. Mandat i kadencja	658
C. Specyfika rozwiązań ustawowych w odniesieniu do zarządów spółek specjalistycznych.	662
3. Obowiązki członków zarządu spółki akcyjnej	663
A. Uwagi ogólne	663
B. Zakaz konkurencji	664
a. Sprzeczność interesów	666
b. Odpowiedzialność członków zarządu spółki.	667
§ 2. Rada nadzorcza	671
1. Kompetencje rady nadzorczej	671
2. Skład rady nadzorczej	673
3. Sposób działania rady nadzorczej	682
A. Zasady ogólne.	682
B. Komitet audytu w spółkach będących jednostkami zainteresowania publicznego	684
4. Odpowiedzialność członków rady nadzorczej spółki	688
§ 3. Walne zgromadzenie	691
1. Pozycja prawna walnego zgromadzenia	691
2. Zwolywanie i odwoływanie zwołanego walnego zgromadzenia	696
3. Przebieg walnego zgromadzenia	713
A. Otwarcie walnego zgromadzenia	713
B. Wybór przewodniczącego walnego zgromadzenia	714
C. Lista obecności	716
D. Przerwy w obradach walnego zgromadzenia	718
E. Podejmowanie uchwał przez walne zgromadzenie	719
F. Formalizm korporacyjny walnego zgromadzenia.	726
G. Zakończenie walnego zgromadzenia.	728
4. Charakter prawny uchwał walnego zgromadzenia.	731
§ 4. Zasady ładu korporacyjnego w spółkach akcyjnych	734

CZĘŚĆ 6

Spółka akcyjna w procesach transformacyjnych,
w likwidacji oraz w upadłości

Rozdział 1. Procesy transformacyjne spółki akcyjnej	741
§ 1. Przejawy procesów transformacyjnych.	741
1. Łączenie spółek akcyjnych	741
2. Podział spółek akcyjnych	742
3. Przekształcenie spółki akcyjnej	745
§ 2. Procedura i skutki procesów transformacji spółki akcyjnej. Odesłanie.	746
Rozdział 2. Ustanie spółki akcyjnej	747
§ 1. Ustanie definitywne i transformacyjne spółki akcyjnej . .	747
§ 2. Przyczyny ustania spółki akcyjnej	749
1. Rozwiązanie spółki akcyjnej	749
A. Zagadnienia ogólne	749
B. Charakterystyka przyczyn rozwiązania spółki akcyjnej	753
2. Ustanie spółki akcyjnej w związku z jej przekształceniem	757
§ 3. Procedura likwidacji spółki akcyjnej	758
1. Czynności podejmowane w trakcie likwidacji	758
2. Odpowiedzialność likwidatorów	765
§ 4. Specyfika likwidacji akcyjnych spółek specjalistycznych .	765
Rozdział 3. Upadłość spółki akcyjnej	770
§ 1. Ogólne założenia procedury upadłościowej	770
1. Skutki ogłoszenia upadłości spółki akcyjnej	773
§ 2. Tryby postępowania upadłościowego	776
1. Upadłość układowa.	776
2. Upadłość likwidacyjna	779
BIBLIOGRAFIA	783

Wykaz skrótów

AKTY PRAWNE

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.h. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 502 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 267)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.)
- pr. post. s. adm. – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
- pr. upadł. i nap. – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1112 z późn. zm.)

- rozporządzenie 809/2004 – rozporządzenie Komisji (WE) nr 809/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. wykonujące dyrektywę 2003/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie informacji zawartych w prospektach emisyjnych oraz formy, włączenia przez odniesienie i publikacji takich prospektów emisyjnych oraz rozpowszechniania reklam (Dz. Urz. UE L 149 z 30.04.2004, s. 1)
- rozporządzenie 2157/2001 – rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (Dz. Urz. UE L 294 z 10.11.2001, s. 1)
- rozporządzenie maklerskie – rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 24 września 2012 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych (Dz. U. poz. 1078)
- rozporządzenie w sprawie informacji bieżących – rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. Nr 33, poz. 259 z późn. zm.)
- u. bieg. rew. – ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. Nr 77, poz. 649 z późn. zm.)
- u.dz.u. – ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 950 z późn. zm.)
- u. fund. em. – ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 989 z późn. zm.)
- u. fund. in. – ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. Nr 146, poz. 1546 z późn. zm.)

- u.g.tow. – ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 48, poz. 284 z późn. zm.)
- u. nad. ryn. kap. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym (Dz. U. Nr 183, poz. 1537 z późn. zm.)
- u.o. – ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 120, poz. 1300 z późn. zm.)
- u. of. publ. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1382)
- u.o.i.f. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 211, poz. 1384 z późn. zm.)
- u.rach. – ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 330 z późn. zm.)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 672 z późn. zm.)
- ustawa o KRS – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1203)
- u. zabez. fin. – ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 942 z późn. zm.)

PERIODYKI

- Apel. W-wa – Apelacja Warszawska
- Dz. U. – Dziennik Ustaw
- Dz. Urz. – Dziennik Urzędowy
- ECR – European Court Reports

KPP	–	Kwartalnik Prawa Prywatnego
Mon. Praw.	–	Monitor Prawniczy
OSA	–	Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego
OSN	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich
PiP	–	Państwo i Prawo
PPH	–	Przegląd Prawa Handlowego
PPW	–	Prawo Papierów Wartościowych
Pr. Sp.	–	Prawo Spółek
PUG	–	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	–	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

INNE

KDPW	–	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych
KNB	–	Komisja Nadzoru Bankowego
KNF	–	Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	–	Krajowy Rejestr Sądowy
UOKiK	–	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Wstęp

Spółka akcyjna stanowi wehikuł służący realizacji przedsięwzięć gospodarczych, będący wzorcowym wręcz przykładem spółki kapitałowej. Ewolucja tej instytucji prawa handlowego jest ilustracją fascynującego procesu budzenia się oraz rozwoju przedsiębiorczości, poczynając od organizacji średniowiecznych instytucji kredytowych, jak Banco di San Giorgio czy mediolański Bank Ambroziański, poprzez siedemnastowieczne kompanie handlowe, aż po nowożytną *société anonyme* uregulowaną w kodeksie handlowym Napoleona z 1807 r. i okres eksplozji spółek akcyjnych przypadający na połowę XIX w. Ukształtowana na przestrzeni kilku stuleci – pod wpływem doświadczeń i zmieniających się uwarunkowań społecznych, ale i polityczno-gospodarczych – konstrukcja spółki akcyjnej pozostała do dzisiaj w swoim zasadniczym zrębie niezmienną, co dowodzi jej efektywności oraz przydatności do organizacji obrotu gospodarczego. Gdyby pokusić się o charakterystykę instytucji spółki akcyjnej od strony statystycznej, wyglądałaby ona imponująco. Otóż obecnie w Polsce zarejestrowanych jest ponad 9000 spółek akcyjnych, ale gdyby spojrzeć na spółkę akcyjną od strony rynku kapitałowego, wówczas jej doniosłość staje się jeszcze bardziej wyrazista. Na koniec 2012 r. na rynku głównym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie notowanych było aż 395 spółek o łącznej kapitalizacji przekraczającej 523 mld zł. Gdyby dodać do tego 429 spółek pozostających w alternatywnym systemie obrotu, jakim jest New Connect o kapitalizacji ponad 11,1 mld zł, wtedy dominacja tej formy organizacyjnoprawnej dla średnich i dużych projektów gospodarczych nie ulega wątpliwości. Co więcej, gdy chodzi o instytucje finansowe, takie jak banki, towarzystwa funduszy emerytalnych oraz inwestycyjnych, firmy inwestycyjne, zakłady ubezpieczeń, właśnie spółka akcyjna

stanowi główną konstrukcję, po którą sięga ustawodawca, kierując się zarówno potrzebą zapewnienia właściwego nadzoru nad funkcjonowaniem tych instytucji – w sferze bieżącego zarządzania nimi i w obszarze właścicielskim – jak i zabezpieczenia interesów osób trzecich, co osiąga się poprzez podwyższenie wymogów kapitałowych i weryfikację legalności źródeł jego pochodzenia. Nie ulega więc wątpliwości, że przy przedsięwzięciach skomplikowanych, o szczególnym znaczeniu dla gospodarki krajowej, tam gdzie może wystąpić ryzyko zagrożenia czy to interesów ekonomicznych państwa, czy to interesów obywateli, spółka akcyjna jest zatem najbardziej odpowiednią formą prawnoorganizacyjną. Książka niniejsza stanowi więc całościowe studium problematyki spółki akcyjnej, będąc jednocześnie swoistym podsumowaniem badań prowadzonych przez autora, obejmujących różnorakie aspekty konstrukcji i funkcjonowania spółki akcyjnej. Jest ona nadto wyrazem osobistych zainteresowań autora powyższą tematyką, której pozostaje wierny od co najmniej kilkunastu lat.

Nie tylko wielość regulacji szczególnych oraz liczne zmiany przepisów w tym obszarze, niekiedy tak istotne jak ostatnie nowelizacje ustaw: o obrocie instrumentami finansowymi i o ofercie publicznej, lecz także częstotliwość nowelizacji podstawowego aktu normatywnego, jakim dla spółki akcyjnej jest kodeks spółek handlowych, przemawiają za koniecznością ponownej – trzeciej już – aktualizacji *Spółki akcyjnej*. Każda aktualizacja niesie ze sobą inspirację do nowego spojrzenia na znane już zjawisko, prowokując do odpowiedzi na wcześniej już zadawane sobie pytanie o adekwatność analizowanych konstrukcji prawnych do otaczającej, acz wciąż zmieniającej się rzeczywistości. Także i tym razem autor utwierdza się w swoim przekonaniu o niezawodności spółki akcyjnej.

prof. dr hab. Marek Michalski

CZEŚĆ **1** KONSTRUKCJA JURYDYCZNA
SPÓŁKI AKCYJNEJ

§ 1. POJĘCIE SPÓŁKI AKCYJNEJ

1. Właściwości spółki akcyjnej

Normatywną definicję spółki akcyjnej zawiera art. 301 § 1 k.s.h., stwierdzający jedynie, że może być ona zawiązana przez jedną lub więcej osób, przy czym odmiennie niż przy spółkach osobowych czy też przy spółce z o.o. ustawodawca nie stanowi nic na temat celu spółki akcyjnej. Niemniej mimo braku jakiegokolwiek rozstrzygnięcia ustawowego w tym przedmiocie *communis opinio* przyjmuje się, iż cel spółki akcyjnej może być dowolny, tzn. każdy prawnie dopuszczalny, zarówno gospodarczy, jak i niegospodarczy, w tym polegający również na prowadzeniu działalności charytatywnej lub nawet politycznej¹. Takie podejście wynika z faktu, że skoro przepisy kodeksu spółek handlowych nie zawierają ograniczeń, dla których można zawiązać spółkę akcyjną, tym samym granice swobody wyznaczają tutaj ogólne zakazy dotyczące czynności prawnych, przede wszystkim art. 58 k.c.² Co więcej, szerokie spektrum możliwości wykorzystania spółki akcyjnej wynika stąd, że będąc czystą formą kapitałową, zawęży ona możliwość stosowania pierwiastków osobowych, toteż wpływ na jej funkcjonowanie ze strony wspólników został ograniczony do minimum i przejawia się przede wszystkim w obszarach związanych z wnoszonym do spółki kapitałem³, zaś jego realizacja następuje z reguły przy wykorzystaniu udziału kapitałowego inkorporowanego w akcji, stanowiącej papier

¹ S. Sołtysiński (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. II, Warszawa 1996, s. 15; K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 1996, s. 182 oraz W. Popiołek (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. J.A. Strzępki, Warszawa 2003, s. 927.

² J. Frąckowiak (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. K. Kruczałaka, Warszawa 2001, s. 455.

³ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2000, s. 329; tenże, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301–633*, t. II, Kraków 2005, s. 15 i n.

wartościowy. Istota spółki akcyjnej zakłada, iż skupia ona anonimowy – w większości – akcjonariat, który nie odgrywa aktywnej roli w procesie bezpośredniego zarządzania nią ani prowadzenia jej spraw, natomiast podlegać może ciągłej rotacji, która wszakże nie ma żadnego wpływu na sytuację samej spółki. Można zatem zauważyć, że została ona instytucjonalnie odseparowana od struktury jej akcjonariatu, dzięki czemu bezpośrednia kontrola nad spółką ze strony jej akcjonariuszy możliwa jest tylko w sytuacjach kwalifikowanych w relacji zależności kapitałowej bądź ustrojowej lub personalnej, co wymaga wszakże dysponowania odpowiednimi instrumentami oddziaływania, jak większość kapitałowa czy też uprawnienia osobiste, które nie są dostępne dla większości akcjonariuszy. W ten sposób zdecydowanie ograniczono zdolność wpływania na spółkę akcyjną przez jej drobnych akcjonariuszy będących inwestorami pasywnymi. Ponadto uczestnictwo w spółce akcyjnej nie wiąże się bezpośrednio ani z prowadzeniem jej spraw, ani też ze sprawowaniem nadzoru nad prowadzoną przez nią działalnością. Spółka akcyjna stanowi bowiem organizację charakteryzującą się zinstytucjonalizowaną formułą zarządzania, co przejawia się w powierzeniu zarządowi kompetencji w zakresie działań dokonywanych na *forum internum*, jak również na *forum externum*, z zastrzeżeniem kompetencji nadzorczych dla rady nadzorczej oraz uchwałodawczych dla walnego zgromadzenia, wobec czego pozbawiono akcjonariuszy możliwości bezpośredniego wpływu na losy spółki. Z tego względu wszelkie decyzje w sprawach istotnych dla spółki podejmowane są przez akcjonariuszy w sposób sformalizowany oraz zinstytucjonalizowany, przy zastosowaniu rygorystycznych procedur korporacyjnych, zapewniających możliwość wzięcia udziału w nich wszystkim współnikom.

Spółka akcyjna stanowi najbardziej sformalizowany typ spośród wszystkich typów normatywnych spółek handlowych wymienionych w katalogu zawartym w art. 1 § 2 k.s.h., będąc jednocześnie, obok spółki z o.o., postacią spółki kapitałowej⁴. Zarówno powyższa okoliczność, jak i stopień skomplikowania konstrukcyjnego spółki akcyjnej powodują, że jest ona objęta najobszerniejszą regulacją prawną odnoszącą się do spółek, zarówno na płaszczyźnie unormowania podstawowego, zamieszczonego w przepisach kodeksu spółek handlowych, bowiem właś-

⁴ Por. także M. Litwińska, *Typologia spółek w Kodeksie spółek handlowych*, PUG 2001, nr 2, s. 2.

nie jej ustawodawca poświęcił przepisy od art. 301–490, jak i na poziomie regulacji szczególnych, odnoszących się do tzw. spółek akcyjnych specjalistycznych. Jednakże w każdym przypadku do powstania spółki akcyjnej konieczne jest uzgodnienie przez założycieli spółki wspólnego celu (art. 3 k.s.h.), zaś jego brak tudzież sprzeczność z przepisami prawa prowadzić będą do nieważności czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.), co wszakże podlegać może konwalidacji. Jej nieprzeprowadzenie stanowić będzie podstawę sądowego rozwiązania spółki akcyjnej (art. 21 § 3 k.s.h.), niemniej ustawodawca zastrzegł, iż z powyższych powodów nie można rozwiązać spółki wówczas, gdy od jej wpisu do rejestru upłynęło pięć lat (art. 21 § 4 k.s.h.), co jest wyrazem dbałości o realizację zasady pewności obrotu. Jako spółka handlowa na mocy art. 12 k.s.h. w zw. z art. 36 pkt 7 ustawy o KRS spółka akcyjna podlega wpisowi do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez Krajowy Rejestr Sądowy. W związku z przyjęciem przez ustawodawcę takiego rozstrzygnięcia powstała wątpliwość, czy spółka akcyjna nieprowadząca działalności gospodarczej może być traktowana jak przedsiębiorca, skoro ustawodawca na gruncie wspomnianej ustawy posługuje się pojęciem przedsiębiorcy (np. art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy o KRS), mającym w języku prawnym jednoznaczną konotację znaczeniową zdeterminowaną przepisami art. 4 u.s.d.g. oraz art. 43¹ k.c. W doktrynie prawa handlowego zaprezentowano pogląd, iż jakkolwiek podstaw do ustalenia, kiedy mamy do czynienia z przedsiębiorcą, należałoby poszukiwać w przepisach ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, niemniej zwrócono uwagę na okoliczność, że do powstania każdej spółki kapitałowej, bez względu na przedmiot jej działalności, niezbędny jest wpis do właściwego rejestru, jakim jest od 1 stycznia 2001 r. Krajowy Rejestr Sądowy. Powyższe rozwiązanie oparte na art. 36 pkt 7 ustawy o KRS, stwierdzającym wprost, że przepisy o rejestrze przedsiębiorców stosuje się do spółek akcyjnych, bez jakiegokolwiek dodatkowej kwalifikacji po ich stronie, powoduje, iż przyjmuje się stanowisko, w myśl którego wszystkie spółki akcyjne należy traktować jako przedsiębiorców, bez względu na fakt, czy prowadzą działalność gospodarczą, czy też nastawione są na działalność niezarobkową⁵.

⁵ J. Frąckowiak (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Kruczałaka, s. 456; również A. Kidyba, *Prawo...*, s. 329, konstatujący, iż cel spółki akcyjnej jest szerszy, gdyż jest nim każdy cel dozwolony przez prawo, a także M. Tarska (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Pozakodeksowe prawo handlowe*, t. V, Warszawa 2008, s. 419.

Andrzej Kidyba – profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych, kierownik Katedry Prawa Gospodarczego i Handlowego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, specjalista w zakresie prawa handlowego, gospodarczego i cywilnego; ukończył aplikację sędziowską i zdał egzamin radcowski; autor, współautor oraz redaktor ponad 250 publikacji, w tym kilkudziesięciu książek i opracowań naukowych: wielokrotnie wznawianych komentarzy (m.in. *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, *Kodeks cywilny. Komentarz*), podręczników i monografii, glos, artykułów publikowanych w Polsce i za granicą; arbiter w licznych międzynarodowych i krajowych postępowaniach arbitrażowych. Współpracuje z wieloma europejskimi ośrodkami naukowymi, wykłada w Studienstiftung des deutschen Volkes. Jest konsulem honorowym Republiki Federalnej Niemiec; ekspert komisji sejmowych i Rządu RP.

Marek Michalski – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kierownik Katedry Prawa Gospodarczego Prywatnego na Wydziale Prawa i Administracji tego Uniwersytetu; członek Rady Nadzorczej Gieldy Papierów Wartościowych w Warszawie; prezes Sądu Polubownego przy Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych oraz arbiter Sądu Arbitrażowego przy PKPP Lewiatan. Zajmuje się problematyką prawa handlowego, rynku kapitałowego, instytucji finansowych oraz papierów wartościowych. Jest autorem i współautorem licznych opracowań, w tym komentarzy do ustaw: o funduszach inwestycyjnych, o publicznym obrocie papierami wartościowymi, o niektórych zabezpieczeniach finansowych oraz dotyczących prawa bankowego.

Książka stanowi monograficzne opracowanie przedstawiające kompleksowo problematykę spółki akcyjnej.

W publikacji omówiono:

- konstrukcję prawną spółki akcyjnej z uwzględnieniem zarówno jej form ustrojowych, jak i postaci występujących w obrocie prawnym, także z umiejscowieniem spółek akcyjnych w strukturach grup spółek,
- procedurę utworzenia spółki akcyjnej, w tym proces tworzenia kapitału zakładowego (a także funkcję kapitału oraz charakter operacji na nim dokonywanych),
- ustrój korporacyjno-organizacyjny spółek akcyjnych, pozycje prawne poszczególnych organów spółki oraz relacje między spółką a jej akcjonariuszami,
- problematykę obrotu akcjami, także w aspekcie regulacji przewidzianych w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi oraz w ustawie o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, uwzględniając zmiany dokonane na przestrzeni lat 2011–2013.

Książka przeznaczona jest zarówno dla praktyków specjalizujących się w problematyce prawa spółek, w tym sędziów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy, aplikantów, jak i teoretyków prawa. Zainteresuje również osoby związane zawodowo z rynkiem kapitałowym i instytucjami finansowymi, a także studentów prawa i ekonomii.

Cena 149 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

